

avslöjandena om hur de använt kollektmedel till ett utsvävande privatliv.

Alla tre är omnämnda i James Randis avslöjande bok från 1987, *The Faith Healers*. Randi har särskilt granskat Oral Roberts påståenden att han kan bota sjuka. Åtminstone två diabetiker har dött efter att Roberts uppmanat dem att sluta med insulin. Flera personer har dött i svåra sjukdomar inom några dygn efter att de framträtt hos Roberts och berättat att de blivit helade.

Oral Roberts har upprepade gånger påstått sig ha uppväckt människor från döden. Ingen av de "uppväckta" har dock framträtt och vittnat om miraklet.

Roberts är också en av den amerikanska fundamentalismens mest aggresiva penningssamlare. Det var han som introducerade "frö-teorin" för donationer (the seed-faith system). Envar som skänker en slant till Roberts sätter in den på "Guds konto", och kommer att få mångdubbelt tillbaka av Gud. De troende får sig till livs historier om hur frikostiga donatorer, som till och med tagit lån för att kunna betala till "Guds konto", strax genom ett mirakel har fått stora inkomster.

TV-evangelismen har utvecklats till en märklig marknad, där allt handlar om att förmå tittarna att skicka in pengar. De som lyckas med detta — med vilka medel som helst — är de enda som kan expandera och köpa mer TV-tid. En predikant som fäster huvudvikten vid andra dygder än att skicka in pengar till hans egen verksamhet, klarar sig inte i konkurrensen.

Sven Ove Hansson

Folkbildning med uppkavlade ärmar

— En vanlig attityd bland forskare är att ignorera den så kallade pseudovetenskapen och att hoppas att alla andra skall göra samma sak. Men det fungerar inte så. Många människor är osäkra på vad de skall tro om pseudovetenskaperna och de vänder sig till forskarna för att få hjälp. De förtjänar bättre än att avspisas med ett snorkigt bemötande.

Det säger John Mosley vid Griffith-observatoriet utanför Los Angeles i USA i intervju i *New Scientist*, 7 oktober 1989.

— Det här har aldrig varit ett observatorium för forskning; dess uppgift är och har alltid varit undervisning. Om du vill veta något om astronomi och rymdfärder, så kan du komma till oss. Vi tar hand om alla frågor som NASA inte kan besvara. Och en hel del frågor är sådana som de flesta astronomer skulle rynka på näsan åt, frågor om astrologi till exempel.

Astronomer av facket tröttnar förr eller senare på att få samma, ständigt återkommande frågor om astrologi och ufo. De resignerar. Men John Mosley bestämde sig i den situationen för att i stället kavla upp ärmarna och ta itu med saken från grunden. Han skapade en en-timmes förevisning för allmänheten i Griffith-observatoriets planetarium; en show som går i dirket närkamp med pseudovetenskapliga spörsmål.

— Anledningen till att så många tror på astrologi är att de har fått ett intryck av att den fungerar, säger John Mosley.

— Och vid ett ytligt betraktande, om du enbart förlitar dig på hörsägen, och om du inte vet hur du skall bära dig åt för att pröva påståendena, så är det lätt få ett intryck av

att astrologin stämmer.

— Vad vi gör här på Griffith-observatoriet är att förklara *varför* det ser ut att fungera; i stället för att försöka förklara det orimliga i pseudovetenskapliga påståenden, vilket är det traditionella sättet att bemöta sådana.

— Det effektivaste sättet att övertyga andra personer att de verkligen borde tänka efter lite mer, vara mer kritiska, är inte att påpeka att det de tror på är strunt. Det är ofta inte heller särskilt fruktbart att tala om för dem att överlägset intelligenta vetenskapsmän ovedersägligen har visat att så är fallet.

Nej, det som verkligen tar skruv är när de genom egen erfarenhet av något slag får en känslomässigt laddad aha-upplevelse. Det brukar få de flesta att tänka efter en andra och en tredje gång.

— Till och med mycket enkla saker, som att till exempel peka på hur huroskop i olika tidningar klart motsäger varandra, och att visa hur vagt formulerade horoskopen är, kan vara tillräckligt för att få folk att börja tänka kritiskt.

Eller att demonstrera det enkla faktum att bakom lyckosamma prediktioner inom astrologin ligger otaliga förutsägelser som slagit helt fel, men som man talar tyst om från astrologernas sida.

— Vi försöker i första hand få vår publik att bli medveten om att den är manipulerade av pseudovetenskaparna; att det finns pengar att tjäna i branschen och att avsikterna inte alla gånger är de mest hedervärda.

John Mosley önskar att forskarna vore mer sympatiskt inställda till mannen på gatan som inte har bakgrunden och den nödvändiga träningen för att alltid kunna skilja det vettiga från det ovettiga. Allmänheten förtjänar mer än att bara bli

upplyst från ovan om hur det egentligen förhåller sig.

Många människor, kanske de flesta, dras till pseudovetenskaperna av en i grunden hälsosam nyfikenhet, som John Mosley tror mycket väl kan kanaliseras i sundare banor, mot vetenskapen.

— Anledningen till att vi astronomer av facket inte är intresserade av astrologi är inte att vi inte förstår den och inte kan hantera den. Vi förstår den mer än väl och den tråkar ut oss.

— Varför syssla med astrologi när det finns så många oändligt mer intressanta fenomen som pockar på förklaring? Pulsarer, Svarta Hål, Quarsarer, The Big Bang — det är de som är de *verkligt* intressanta.

Att gå i närkamp med pseudovetenskaperna och pseudovetenskaparna är angeläget men kan resultera i många intellektuella blåmärken. Många forskare har blivit illa tilltygade i offentliga debatter med pseudovetenskapare. Det gäller att komma väl förberedd och att vara medveten om alla fula knep som man kommer att bli utsatt för. Eller som John Mosley säger:

— A Ph D is poor protection in the bear-pit of pseudoscience. A degree of low cunning would be more appropriate.

Lennart Johansson